

використовують систему показників. Основні вартісні показники:

- вартість валової продукції, сума валового доходу і прибутку в розрахунку на одного працівника, в галузі, одну затрачену людино-годину, 100 грн. виробничих основних засобів;

- - сума виробничих затрат у розрахунку на 1 грн. вартості продукції;

- - рівень рентабельності виробленої та реалізованої продукції загалом;

- - норма прибутку.

Основними показниками економічної ефективності скотарства є рівень продуктивності праці, собівартість виробництва молока та м'яса, їх рентабельність. Рівень продуктивності праці залежить від суми затрат часу в розрахунку на одну голову та її продуктивності

Не менш важливими показниками, що характеризують ефективність скотарства, є обсяг виробництва продукції у підприємстві з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь; продуктивність тварин - середньорічний надій на корову молочного стада й обсяг приросту живої маси однієї голови, її середньодобовий приріст; затрати кормів у розрахунку на 1 ц молока і приріст живої маси; жива маса однієї голови, реалізованої на м'ясо; сума виробничих витрат у розрахунку на одну голову, на 1 ц продукції і 1 грн. валової продукції; вихід валової продукції в натуральному і грошовому виразі в розрахунку на одного працівника, на одну людино-годину й на одну тварину, сума прибутку в розрахунку на одну голову тварин і на 1 ц продукції.

Процес переходу країни до ринкових методів господарювання ознаменувався кризою, яка охопила, насамперед, сільське господарство. При цьому, найбільшого спаду зазнало тваринництво. Так, протягом останніх 20-ти років поголів'я ВРХ скоротилося більш, ніж на 80 % (у тому числі корів майже на 70 %), свиней – на 60 %, овець та кіз – на 80 %. Як наслідок, на даний час близько 60 % валової продукції тваринництва виробляється господарствами населення. При цьому, сільськогосподарські підприємства виробляють 57 % м'яса всіх видів і лише 20 % молока. У виробництві м'яса переважає птиця – 67 %, на другому місці – свинина – 25 %, і, відповідно, на третьому – яловичина і телятина – лише 8 % від загального обсягу виробництва сільськогосподарськими підприємствами.

Виважена політика держави у поєднанні із сприятливою кон'юнктурою призвели до збільшення у 2014 році також поголів'я птиці всіх видів і свиней. Так, поголів'я птиці в усіх категоріях господарств збільшилось до 230289,8 тис. гол., у

тому числі у сільськогосподарських підприємствах – до 132072,5 тис. гол.; поголів'я свиней – до 7922,2 і 3878,9 відповідно. Як результат, відбулося збільшення виробництва свинини і м'яса птиці. Так, свинини вироблено 742,6 тис. тонн (що на 4,1 % більше ніж у 2013 році), м'яса птиці – 1164,7 тис. тонн (на 5,9 % більше проти показника минулого року). Підвищення показників виробництва було досягнуто як за рахунок сільськогосподарських підприємств (на 6,4 % по свинині і на 7,2 % по м'ясу птиці), так і за рахунок господарств населення (на 1,8 % по свинині). У свою чергу, яєць від птиці усіх видів вироблено 19587,3 млн. штук, що на 2,5 % більше проти показника 2013 року.

РУШІЙНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

ТОДОРЕНКО А. С.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник – ст. викладач

Дудник О. В.

Проблема підвищення ефективності управління аграрним підприємством, в тому числі фермерськими господарствами, є досить важливою в світі становлення аграрного підприємництва в Україні. За умов низького рівня ресурсного і техніко-технологічного потенціалу аграрних підприємств, виникає необхідність пошуку та обґрунтування шляхів розвитку останніх.

Селянське (фермерське) господарство це, як правило, сімейно-трудове об'єднання мешканців села, життя і побут яких пов'язаний з рільництвом, особистою працею, спрямованою на виробництво товарної маси продуктів харчування, продовольства і сировини та на одержання доходів, а отже й на забезпечення існування цього господарства та добробуту його членів. За даними Державної служби статистики України станом на 1 липня 2015 року кількість фермерських господарств в Україні становила 39,6 тис., що на 0,3% або на 135 одиниць більше, ніж станом на 1 листопада 2014 року.

Одною із найважливіших проблем розвитку фермерських господарств є його технічне забезпечення. Фермер вирішує скільки потрібно мати тракторів і яких марок; чи доцільно купувати комбайн і вантажний автомобіль; яка потреба в інших сільськогосподарських машинах та механізмах; що є більш ефективним – купувати

нову техніку чи ту, яка була в експлуатації. При недостатньому технічному забезпеченні фермерських господарств роботи виконуються несвоєчасно, тому зменшується обсяг виробництва продукції, а отже, і величина прибутку (доходу). За надмірного технічного забезпечення величина прибутку також буде знижуватися внаслідок високої собівартості продукції. Господарство може придбавати необхідні матеріально-технічні ресурси в системі державних постачальницьких організацій в порядку передбаченому для сільськогосподарських підприємств, у будь-яких підприємствах і організаціях, на біржах, у населення.

Важливим також є підвищення ефективності управління господарством, що може стати одним із важелів покращення результатів діяльності фермерських господарств.

Зазвичай управлінська діяльність здійснюється безсистемно. Більшість фермерських господарств, що збанкрутували або ті що здійснюють збиткову діяльність, мають керівників що надають агроменеджменту малого значення, а їх управлінські рішення є неефективними і не направлені на перспективний сталий розвиток.

В результаті проведеного комплексного аналізу діяльності селянського (фермерського) господарства «Колос» Красноградського району Харківської області було відзначено зниження показників ефективності в 2014 році в порівнянні з 2012 роком, а саме: прибуток зменшився на 80%, а рівень рентабельності діяльності на 63%. Також встановлено невідповідність існуючої структури управління організаційно-економічним умовам господарювання та сучасним принципам аграрного менеджменту. Це знайшло своє відображення у низькому рівні спеціалізації виробництва, надмірно високій централізації управління, відсутності мотивуючих факторів високопродуктивної роботи виробничих працівників.

Тож в умовах нестабільної економічної ситуації очевидно є необхідність адаптації даного селянського фермерського господарства до швидкості змін зовнішнього середовища, розробка напрямів покращення системи управління та знаходження можливостей впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Потреба в свідомому управлінні змінами на основі науково обґрунтованих методів їх передбачення, регулювання зумовлює важливість здійснення на підприємствах управління, що дозволить забезпечити ефективне досягнення перспективних цілей на основі утримання конкурентних переваг та відповідного їй своєчасного реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

ПРОБЛЕМИ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

ЧАГОВЕЦЬ А. В.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник – асистент

Півень А. В.

Україна здавна відома як країна з добре розвинутим зерновим господарством. Природно – кліматичні умови сприятливі для вирощування практично всіх відомих зернових і зернобобових культур.

Забезпечення населення країни достатньою кількістю вітчизняних якісних продуктів харчування залежить головним чином від обсягу виробництва сільськогосподарської продукції і насамперед зерна — важливого виду продовольчих ресурсів, цінної сировини для ряду галузей переробної промисловості, незамінного джерела створення повноцінної кормової бази для розвитку тваринництва. У переважній більшості країн світу виробництво зерна традиційно належить до провідних галузей сільського господарства. В Україні зернове господарство має не тільки важливе соціально-економічне, а й політичне значення для розвитку національної економіки, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Виробництво сільськогосподарської продукції формує основну частину продовольчих ресурсів, що в свою чергу гарантує продовольчу безпеку населення країни. В Україні, як і у світі, одним із найбільш болючих питань, що потребують першочергового розв'язання, є вирішення продовольчої проблеми. Виробництво зерна є ключовим для продовольчої безпеки людства. Нарощування його виробництва та більш раціональне його використання є однією з основних проблем сучасного сільського господарства України, як вирішальної умови поліпшення забезпечення населення продуктами харчування та подальшого економічного й соціального розвитку країни.

Україна входить в десятку найбільших виробників і експортерів зерна. Об'єктивна необхідність розвитку виробництва та збуту зерна зумовлена цілим комплексом причин. По-перше, зерно є найважливішим продуктом, що визначає міжгалузеві пропорції не тільки в